

pankkeihin."

Mitä muuta tuo on kuin herra Habermasin vapaan keskustelun vaatimus, valistusfilosofian julkisuusperiaate?

Pertti Töttö

Luokkataistelusta luokitustaisteluun

BOURDIEU, Pierre. Sosiologian kysymyksiä. Suom. J.-P. Roos. Tampere, Vastapaino, 1985. 335s.

Pierre Bourdieu on kohonnut Suomessa lyhyessä ajassa yhdeksi sosiologian muotiteoreetikoista, eikä hänen uudempi tuotantonsa jääne huomaamatta muidenkaan ihmisen kulttuuriolemusta luotaavien tieteiden piirissä. Tästä saamme kiittää muun muassa nyt käsillä olevaa J.-P. Roosin käännöstyötä ja kääntäjän selventävää esipuhetta. Ne auttavat omalta osaltaan pääsemään kielimuurin yli siitäkin huolimatta, että kysymyksessä toki on ranskalainen tutkija, jonka tuotantoa on jo useita vuosia seurattu mm. englantilaisessa ja ruotsalaisessa keskustelussa.

Mihin perustuu monesti vaikeaselkoisen, ristiriitaisia ajatuksia herättävän ranskalaistutkijan voittokulku suomalaisilla ajatusmarkkinoilla?

Eräs selitys lienee viime vuosina tapahtunut yhteiskuntatieteilijöiden joukkoliike ulos traditionaalisesta marxismista, liike, johon on liittynyt tietty pettymys työväenluokkaan. Etenkin kun ei sen arkitietoisuudestakaan löytynyt etsittyä kumouksellista ydintä. Katseet ovat nyt suuntautumassa kohti 'keskiluokkaa', jolta odotetaan ellei kumouksellisuutta niin ainakin työväenluokkaa suurempaa yhteiskunnallista energisyyttä. Keskiluokkaisia kompetensseja ja sosiaalisia kenttiä erittelevä Bourdieu vastaa hyvin nyt virittyneeseen tunnelmaan, tiettyyn keskiluokkahakuisuuteen. Mutta samalla hän tekee myös työväenluokkaa luotaavan habitus-käsitteensä kautta ymmärrettäväksi työväenluokan tietyn sosiaalisen alennustilan niin, ettei sivistyneistön tarvitse sitä kokonaan ymmärtämättä hyljätä.

Bourdieun sosiologisen ajattelun kiinnostavuudella on mielestäni myös laajakantoinen, ehkä klassinen selitys. Sosiologian ja sosiologien perimmäisenä kunnianhimonä on nähdä yhteiskunta liikkeessä - elinvoimaisena - eikä pelkinä tyypittelyinä tai staattisina luokkina. Mutta myös tyyppejä ja luokitteluja tarvitaan, koska ne ovat selkeitä ja

turvallisia: jokaiselle voidaan osoittaa paikkansa, jokainen voi löytää paikkansa. Ihmiset voidaan tunnistaa ryhminä eikä vain massana tai yksilöinä. Bourdieu vastaa siis kumpaankin haasteeseen: hän kiinnittää ihmisiä määrättyihin rakenteellisiin asemiin - nyttemmin pikemminkin asetelmiin - ja toisaalta panee heidät liikkeeseen tosiasiallisina toimijoina. Samanhan teki mm. Marx aikanaan, oman aikansa perspektiivistä. Mutta moni asia on muuttunut, ja se näkyy Bourdieun tavassa käsitteellistää yhteiskunnan ja toimijoiden välisiä suhteita ja myös toimijoiden keskinäisiä suhteita.

Siinä missä traditionaalinen marxilainen luokkateoria on kollektivisoinut luokkataistelijat, Bourdieu yksilöllistää heidät. Siinä missä perinteinen luokkateoria tekee toimijat keskenään solidarisiksi, Bourdieu asettaa heidät keskinäiseen kilpailuun. Siinä missä traditionaalinen luokkateoria näkee riisto- ja alistussuhteet taloudellisen pääomasuhteen kaikkeen tarttuvassa rautakourassa, jonka vaikutusta yksittäinen toimija ei voi murtaa, Bourdieu näkee sosiaalisen liikkuvuuden takaportin, joka avaa yksittäiselle toimijalle vähintäänkin haastajana pääsyn vakiintuneille kentille, joilla - etenkin koulutuksella hankittu - **pääoma henkilökohtaisena resurssina** saattaa taata aitiopaikan kokonaan uusien pelipöytien ääressä.

Nämä riittänevät pelkistyksiksi havainnollistamaan sitä, miten Bourdieu on aivan omiaan sekoitettaessa vanhojen teorioiden korttipakkaa tilanteessa, jossa suomalainen yhteiskunta on kiittänyt myöhäisen teollistumisen ja 'palveluyhteiskunnan' muodostumisen kautta kohti 'informaatioyhteiskuntaa' ja 'työyhteiskunnan kriisiä'. Sosiaalisten asemien välinen liikkuvuus on ollut vilkasta; sosiaalinen pinta kuitenkin kiiltää kohtuullisen onnellista konsensus-henkeä - ainakin vielä. Tämän pinnan alle olisi sosiologin nyt päästävä, ja tässä työssä Pierre Bourdieun teoksista odotetaan oikeutetusti hyviä virikkeitä.

Habitus, luokat ja intressit

Pierre Bourdieu ei ole kiinnostunut 'objektiivisesta luokkateoriasta', jossa henkilön luokka-asema määräytyy automaatti-

sesti hänen (palkkatyöläis)paikastaan kokonaisyhteiskunnallisen taloudellisen suhdejärjestelmän määräämänä. Hänelle luokat ovat habituksensa ilmentäjiä, so. erilaisten elämäntyyliensä ja niihin liittyvien, elämänhistoriallisesti muodostuneiden sosiaalisten dispositioidensa toteuttajia, kertakaikkisia toimijoita ja pyrkijöitä ellei suorastaan pyrkyreitä sosiaalisilla kentillä. Karkeasti sanoen henkilökohtaisen pääoman kasaaminen on sen pelin nimi, jota ei pelata ainoastaan taloudellisesta vaan myös sosiaalisesta ja kulttuurisesta pääomasta.

Edes työväenluokkaa ei ole kokonaan vapautettu tästä pelistä determinoidun riistetyn tai mahdollisen vapauttajan asemaan; se on kuitenkin pelissä paitiossa, muttei odottamassa vapauttajan tehtäväänsä, vaan pikemminkin vain suhteellisesti deprivoituna kaikista merkittävistä pääoman lajeista. Sellaisena sitä voidaan ymmärtää ja suvaita sen erottautumisen tukipilarit, kuten fyysisen miehisyyden korostaminen - resurssi, jota Bourdieu pitää eräänä harvoista hallituille luokille jääneistä 'pakopaikoista' (s. 34-35).

Olisi mielenkiintoista kuulla Bourdieun vastaus kysymykseen, miten käy hänen ymmärtämälleen työväenluokan habitukselle, kun työväenluokka palkkatyöläisperustaltaan tulee naisvaltaisemmaksi, mikä ei ole kokonaan jäänyt tapahtumatta myöskään Ranskassa, ja etenkin kun työväenluokan palkkatyöt vastaavat yhä vähemmän yllä mainittua omakuvaa. Bourdieu ei lainkaan pohdi näitä kysymyksiä koska työväenluokka ei olekaan tässä teoksessa yhteiskunnanäyttämön keskeisellä paikalla ja naiset puolestaan jäävät ylipäättänsäkin anonyymeiksi.

Teoksen perusteella habituksen muotoutuminen näyttää olevan ennen muuta nokkamiesten historiaa, vaikka perhe-sosialisatio kummittleekin taustalla epämääräisenä, mutta voimakkaana kohtalonnäyttäjänä. Tosin koulutusjärjestelmä voi erityisenä läpikulkukenttänä pelastaa paremmille pelikentille. Se ei kuitenkaan ole mikään sosiaalisen kohoamisen automaatti. Jos nimittäin koulutetaan massoja, saavutettu henkilökohtainen kulttuuripääoma kokee arvonmenetyksen ja koulutustason mukaiset elämäntyylierot hukkuvat koulutettuun massaan: erottautumispeli kovenee ja voiton vievät jo aikai-

semmin etuoikeutetut. Tarmokas seura-
piiritys antaa kuitenkin tiettyjä mahdol-
lisuuksia: harjaantuminen kielessä, tyyli-
sä ja maussa voi avata portit arvoka-
ammalle kentälle. (Tässä mielessä
Bourdieu'n teos ei välttämättä ole vain
käypää yhteiskuntatieteellistä diskurssia,
vaan saattaa kelvata myös opintoaineis-
toksi uuden keskiluokan identiteetin
etsinnässä.)

Kentät ja pelistrategiat

Kentät ovat sosiaalisten toimijoiden
välille virittyneitä sosiaalisia asetelmia,
joissa on jaossa palkintoja. Palkintojen
tavoittelu ei kuitenkaan supista peliä
yksinkertaiseen utilitaristiseen keräilyyn,
vaan intressissä ja sen toteutumisessa
on kysymys jatkuvasta investoinnista,
joka vain voi turvata paikan erityisellä
kentällä. Pelkkä utilitarismi kentän
dynamiikan selittäjänä onkin Bourdieu
mukaan sosiologian nolla-aste (s. 110).

Pelissä on mukana hallitsijoita, jotka
uivat kentällä kuin kalat vedessä, mutta
myös haastajia, joille Bourdieu antaa
kunniakkaan uusien sääntöjen muodosta-
mistehtävän. Koska kuitenkin pelikykyyn
ja orientaatioihin vaikuttavat tilanteissa
toimijoiden habitukset, on odotettavissa
pikemminkin mukautumista kuin radikaale-
ja muutoksia. Suomalaiset elämäntavan
tutkijat lienevät tässä taipuvaisia ajatte-
lemaan samansuuntaisesti kuin Bourdieu:
elämäntavan tutkimuksethan ovat osoit-
taneet tiettyä elämäntavan pysyvyyttä
myös muuttuneissa olosuhteissa.

Bourdieu tarkastelee yhteiskunnallisen
muutoksen kysymystä myös institutionaa-
liselta kannalta. Kentästä voi tulla
koneisto, jossa pelitilanne stabilisoituu
yksinkertaiseksi alistavaksi rakenteeksi.
Tällöin kenttä hiljenee ja kaikki liike
tapahtuu ylhäältä alas. Tätä koneistoksi
muuttunutta tilaa Bourdieu pitää pato-
logisena. Hän ei kuitenkaan ilmeisesti
usko kenttien hiljentyneen tai hiljenty-
vän, vaan tähdentää (s. 123) politiikan
vaikeuden olevan siinä, ettei mikään
kentän valtaaminen ja sen muuttuminen
koneistoksi takaa tietyn poliittisen tah-
don suoraviivaista toteutumista, sillä
pelilogiikaltaan monimutkaiset kentät
ikäänkuin pääsevät karkuun koneistolta
ja niiden ylläpitäjiltä. Näin jää voimaan
muutoksen mahdollisuus. Tässä Bourdieu

lähenee Michel Foucault'n teoriaa vallas-
ta verkostona, jossa valta ja sen vasta-
voima aina kohtaavat toisensa paikalli-
sesti ilman että vallalle voitaisiin osoit-
taa yhtä ehdotonta lähdeä tai domi-
nointihuippua (Foucault 1976, s. 121-
127). Bourdieu'n kenttä pyrkii kuitenkin
korkeaan legitimitettiin kentän pelisään-
nöissä.

Miksi ja miten uudet toimijat sitten
tulevat kentälle? Bourdieu toteaa, että
rekrytoituminen on intressipohjaista
siinä mielessä, että kaikilla tietyllä
kentällä mukana olevilla on joukko yhteis-
siä etuja. Näin siis haastajilla täytyy
olla jokin pyrkimys ylittää sosiaalisen
perimänsä tai alkuperäisen habituksensa
rajat. Tämän pyrkimyksen perustaa ei
Bourdieu juuri käsittele, vaan puhuu
enimmäkseen kentillä jo olevista, joille
hän siis kuitenkin olettaa tietyn objektiiv-
isen yhteenkuuluvuuden.

Ehkä hämärimmäksi muutoin dynaami-
sessa yhteiskuntakuvassa jäävätkin so-
siaalisen liikkuvuuden perusmekanismit,
kun ne Bourdieu'n ajattelua seuraten
eivät voine perustua sen enempää yleis-
seen, mutta yksilöllisesti toteutuvaan
utilitarismiin kuin yhteiskuntaluokittai-
seen kollektiiviseen kumoustietoisuuteen-
kaan. Vähemmän poissuljettu mahdolli-
suus on jokin yhteiskuntarakenteiden
historiallinen muutosdynamiikka, joka
pakottaa toimijat liikkeeseen, mutta
tällaiseenkin on vaikea löytää perustetta
tästä toimijoiden tiettyä (vaikkakin habi-
tuksen sitomaa) suvereenisuutta korosta-
vasta esitelmä- ja artikkelikokoelmasta.

Jos kentälle tulon strategia ja mieli
jäävätkin paljossa avoimiksi, sitä intensi-
viemmin Bourdieu erittelee kentillä
jo olevien strategioita. Toimijoiden stra-
tegiat eroavat muun muassa siinä, että
ne, joilla on runsaasti kentällä arvostet-
tua erityispääomaa ennestään, ovat tai-
puvaisia turvautumaan ortodoksian puo-
lustukseen. Haastajat taas käyttävät
kerettiläisiä strategioita, jotka pakotta-
vat ortodoksian puolustajat diskurssiin.
Nämä ristiriitatilanteet eivät kuitenkaan
tuhoa peliä, vaan useimmiten osittaisten
vallankumousten kautta vahvistavat sitä:
pelin alkulähteet tuodaan uudestaan
esiin. Ja niin myös haastajat 'ikuistavat'
uuden kenttänsä ja vahvistavat paikkansa
pelissä.

Esimerkkinä Bourdieu käyttää mm.

tieteenaloja ja erityisesti filosofiaa. "Filosofina oleminen on sen hallitsemista, mitä on tiedettävä filosofian historiasta osatakseen käyttäytyä filosofina filosofisella kentällä" (s. 109). Kentät ovat siis, näin olen ymmärtänyt, kuta-kuinkin pysyviä, vaikka niissä esiintyvät toimijat vaihtelevat; valikoitumisen kautta tulee kentälle myös yllättäviä toimijoita, haastajia, joiden kompetenssi kentällä voi kasvaa ajan mittaan.

Kentän rajankäynti

Bourdieuin kentän käsite on käyttöyhteyksiltään hyvinkin joustava. Sitä käytetään yhtä kyvin muodinluoista kuin työväenluokasta. Siis ilmeisesti mistä tahansa sosiaalisesta ryhmästä, vakiintuneesta 'toimijakunnasta' tai instituutiosta, jossa toimijoilla on symboleiksi muotoutuvaa yhteenkuuluvuutta ja yhteenkytkeytyvää intressipitoista toimintaa.

Niinpä kentät voivat erota toisistaan muun muassa siinä suhteessa, miten toimijoiden korvattavuus ja korvaamisen mekanismit näyttävät. Byrokratian kentällä on olennaista, että toimijat ovat määritelmällisesti vaihdettavissa ja että kenttä on viritetty "seuraamus-kysymyksen ratkaisemiseksi" (seuraamus-kysymys on kaiketi pikemminkin 'seuraa-jakysymys'; ranskalainen alkuperäistermi on 'le problème du succession'). Luovan työn kentillä toimijoilla voi olla jopa profeetallista luonnetta ja 'korvaamattoman korvaaminen' nousee keskeiseksi kysymykseksi - on uskon palauttamisen asia saada entisen sijalle hyväksytty kyky. Näin kenttä on myös energiaa: se antaa toimijalleen kyvyn, kyvyn jota on ilmeisen vaikea määritellä kentän ulkopuolella (s. 174-175). Kenttä siis taaskin ikuistaa itsensä siirtämällä luomisvoimaa uskon varassa.

Mutta eivätkö kentät sulkeudu pelin tuloksena? Bourdieu käsittelee välähdyksenomaisesti kentän avoimuutta ja sulkeutuneisuutta käyttäen esimerkkinä työväenluokkaa. Hän välttää kuitenkin tässäkin puhumasta kentän avoimuudesta tai sulkeutuneisuudesta sinänsä. Sen sijaan hän tähdentää, että jokaisen kentän tilan suhteen voidaan asettaa kysymys sen sulkeutuneisuudesta. Onko esimerkiksi työväenluokan olemisen todellinen keskus kentällä vai sen ulkopuolella?

Siirtymätilassa olevien maalta muuttaneiden työläisten olemisen todellinen keskus on Bourdieuin mukaan vielä maalla (s. 212). Tässä mielessä tilanne kentällä on ilmeisesti avoin, ja on mahdollista, että toimijat voivat periaatteessa siirtyä entisiin asemiinsa. Toisaalta voidaan nähdä tilanne, jossa koko työläisten taistelu voi liittyä kentän tilanteeseen ja he ovat siis kokonaan irti muusta maailmasta. Tämä näyttää Bourdieuin mukaan olevan sulkeutunut tilanne.

Kentän avoimuuden tai sulkeutuneisuuden pohdinta liittyy myös uuden habituksen kehkeytymiseen, joka Bourdieuin mukaan tapahtuu sukupolvien irtautuessa vanhasta. Uudelle kentälle saapuminen on siis yhtäaikaisesti irtautumisen ja tulemisen ristiriitainen prosessi, jossa pikaiset käännteet 'muodollisen luokkaseman' muutoksina eivät ole ratkaisevia, vaan juuri habituksen vähittäinen muuntuminen ja 'pelivaran' kasvu uudella kentällä.

Pysyvyyden ja liikkuvuuden ongelma

Olen tietoisesti tarjonnut Pierre Bourdieuin ajattelusta kuvan, joka korostaa sosiaalisen liikkuvuuden ongelmaa yhteiskunnassa. Tähän nyt käsillä oleva teos ja nimenomaisesti kentän, intressin ja kompetenssin käsitteet antavat mielestäni oikeutuksen. Vastaväite annetulle näkökulmalle on kuitenkin valmis, jos katsotaan Bourdieuin tuotantoa laajemmin ja kiinnitetään samalla huomiota hänen luokkasamastumista koskevaan peruskonseptioonsa. Sen perustana on habituksen käsite ja ajatus luokkasuhteiden tunnistamisen puutteesta (méconnaissance). Syynä jälkimmäiseen on symbolimaailmojen erillistyminen ja niiden yhteiskuntajärjestelmää legitimoiva olemus.

Eikö siis pitäisi liikkuvuuden sijasta korostaa sitä, että Bourdieu osoittaa mm. Paul Willisin ajatusten suuntaisesti luokkakulttuurin tietyn vääjäämättömän sulkeutuneisuuden? Tähän voidaan vielä lisätä viittaus Bourdieuin yhdessä Jean-Claude Passeronin kanssa laatimiin koulutusinstituutioiden analyysiin 1970-luvulta. Ne ovat tähdentäneet koulutuksen luokkaperustaista leimautumista eikä vain valikointitehtävää ja samalla murta- neet oikeutetustikin koulutusoptimismia.

Koulutusoptimisminhan on liittynyt ajatus koulutusjärjestelmästä erityisesti sukupolvien välistä liikkuvuutta edistävänä huolellisesti reformoituna tasa-arvomekanismina.

Näin siis päädyimme vahvaan käsitykseen Bourdieusta juuri luokkien pysyvyyttä selittävänä ja pysyvyyden voimakkuutta argumentoivana teoreettikkona, joka on vieläpä eri luokkien erottautumisen perusteiksi hankkinut suuren joukon empiiristä aineistoa kulttuurisen pääoman jakautumisesta. (Tämä aineisto on parhaiten esillä teoksessa *La Distinction*, 1979.) Ainakin englantilaisessa kritiikissä Bourdieun aikaisempi tuotanto on otettu käsittelyyn juuri kontrastiksi englantilaiselle koulutuksen ja luokkaliikkuvuuden positiivista yhteyttä luotaaville aineistoille (ks. Jenkins 1982, 274-277). Bourdieun aikaisemmat kirjoitukset eivät myöskään rajoitu osoittamaan itse koulutusjärjestelmän luokkaperustaista leimautumista, kun hän tähdentää luokkien pysyvyyttä ja luokissa pysyvyyttä. Lisäksi hän pyrkii osoittamaan laajan ja vaikeasti rajautuvan aineksen pohjalta, että koko kulttuurisen pääoman tietty periytyminen lyö vielä ylitse koulutusjärjestelmän suorittaman valikoinnin jälkeenkkin, varsinkin kun taloudellinen ja kulttuurinen pääoma viihtyvät usein samassa sosiaalisessa ympäristössä. Kuitenkin myös erottautumisen ja eri ryhmien muodostumisen perustana on juuri eri pääomalaajien varantojen ja investointien epätasapainoiset määrät.

Luokitustaistelu ja suomalainen todellisuus

Suomalaista todellisuutta ajatellen voimakas nojautuminen habituksen konseptioon, jota Bourdieun aikaisempi tuotanto näyttää painottavan, sisältää mielestäni riskin ylikorostaa eliittien sulkeutuneisuutta.¹ Samalla ainekset tulkita nimenomaan koulutuksen ja tosiasiallisen liikkuvuuden sekä uuden ammatillisen rekrytoitumisen keskinäisiä yhteyksiä jäävät puutteellisiksi. Tämä pätee mielestäni jopa huolimatta siitä, että tulkittaessa uuden keskiluokan rekrytoitumistilannetta voidaan päätyä hyvinkin erilaisiin tuloksiin. Tulokset riippuvat siitä, miten hahmotetaan työväenluokan ja keskiluokan raja ja siitä, miten tulkitaan näiden

luokkien taloudellisen ja kulttuurisen pääoman olennaisia aineksia. Habituksen ideaan liittyvä tietty sosialisatiion deterministisyys luokkaperimänä estää tosiasiallisen muutoksen ja sosiaalisen liikkeen sosiologisen tulkinnan.

Tällöin Bourdieun teorian ja suomalaisen todellisuuden ristiriita jää hämmäntämään: niin keskiluokan kuin työväenluokankin sosiaalinen tausta on hyvinkin heterogeeninen ja tämä heterogeenisuus on suodattanut etenkin nuorempien ikäpolvien osalta nimenomaan koulutusjärjestelmän eri osastojen lävitse niin, että itse koulutusjärjestelmän merkitys kulttuurisen ja taloudellisen pääoman kasvun ja niiden uudelleenjakautumisen osalta joudutaan ottamaan painokkaasti huomioon. Näin on muun muassa siksi, että itse koulutusjärjestelmä vaikuttaa olennaisesti myös sen ulkopuolisten kenttien ja itsensä yhteiskuntaluokkien ominaisuuksiin, vaikka eri luokkien toimijoilla olisi runsaastikin entistä luokkaperimää tai habitusjänteitä.

Korostaessaan juuri kenttien kysymystä käsillä oleva teos osoittaa Bourdieun yhteiskunta-analyysin vahvuutta eräällä erityisellä tavalla. Siihen voidaan hyvinkin nojata pohdittaessa esimerkiksi suomalaisen yhteiskunnan tosiasiallisia dynaamisuuden aspekteja rajoittumatta rakennepysyvyyttä korostaviin tulkintoihin, joihin Bourdieun eräät peruskonseptiot näyttävät johtavan. Kentän korostaminen tämän teoksen antina on erityisen tärkeä silloin, kun huomio kiinnittyy keskiluokkaisten ryhmien tutkimukseen, siis ryhmien, joissa nykyisin palkkatyöläisryhmien uusjaot ja erottautumiset juuri muuttavat luokkaperustaa ja samastumista. Bourdieun käsittein voidaan myös etsiä työväenluokkaisten ja keskiluokkaisten kenttien ominaispiirteitä ja näiden välisen erottautumisen ja samastumisen logiikkaa, sillä näiden tulkittamiseksi eivät riitä yleisten luokkateorioiden viitekehyksissä tapahtuvat luokkapositioperustaiset tietoisuusprofiilien vertailut. Luokkasamastumisen syvä-rakenteiden tutkimus edellyttää luokkahistoriallista ja elämäntapaogeneettistä, osin ehkä genealogistakin näkökulmaa. Tähän tarpeeseen Bourdieu tuskin antaa aivan ehjää ja tyhjentävää teoriaa, mutta ainakin vahvoja aineksia.

Työväenluokan, keskiluokan ja eliittien

välistä erottautumista olisi pohdittava myös toimintaorientaatioiden kysymyksenä. Tältä kannalta katsoen kentän merkityksen korostaminen habituksen ohella luokkaorientaation perustana täsmentää olennaisesti kuvaa yksilöiden ja yhteiskuntarakenteiden suhteesta. Toinen kysymys on sitten, missä määrin nyt piirtyvä ihmiskuva toimijoista henkilökohtaisen pääoman eri muotojen kantajina ja niihin investoivina yksilöinä osoittautuu kestäväksi ja riittäväksi konseptiksi eri yhteiskuntaluokkien ja ryhmien välisten olennaisimpien intressierojen ja ristiriitojen kohtaamisessa, ymmärtämisessä ja käsittämässä.

Marja Järvelä

Viite

¹Puuttumatta tarkemmin Bourdieun aikaisempaan tuotantoon, voidaan epäillä, että painotus ei välttämättä ole Bourdieun oma, vaan perustuu ehkä tulkitsijoiden lukutapaan (vrt. Jenkins 1982, Garnham & Williams 1980). Toisaalta kysymys ei ole vain habituksen konseptiosta, vaan myös rakenteiden pysyvyydestä ja legitiimisydestä, jota koulutuksen ja kulttuurin tutkimukset painottavat. Tämä problematiikka on hyvin esillä esimerkiksi artikkelissa "Cultural Capital and Pedagogic Communication" teoksessa *Reproduction in Education, Society and Culture* (Bourdieu & Passeron 1977).

Kirjallisuus

BOURDIEU, Pierre. *La Distinction. Critique sociale du jugement*. Paris, Les Editions de minuit, 1979.

BOURDIEU, Pierre & PASSERON, Jean-Claude. *Reproduction in Education, Society and Culture*. Chicago, University of Chicago Press, 1977.

FOUCAULT, Michel. *L'Histoire de la sexualité 1. La volonte de savoir*. Paris, Editions Gallimard, 1976.

GARNHAM, N. & WILLIAMS, R. *Pierre Bourdieu and the Sociology of Culture: An Introduction*. *Media, Culture & Society* 2(1980):3, s. 209-223.

Tietoteorian näkökulmasta

TERVONEN, Ilkka. *Objektiivisuus ja informatiivisuus*. Journalismin tiedollisten ominaisuuksien tarkastelua kahden käsitteen kannalta. *Lisensiaattityö*. Tampereen yliopiston tiedotusopin laitos, 1985.

Saatesanoissaan tekijä itse luonnehtii tutkimustaan vertaamalla sitä aiempiin samaa tematiikkaa koskettelleisiin töihinsä. Suhteessa niihin nyt käsillä oleva työ sisältää hänen mukaansa "yhden laajennuksen ja yhden rajauksen" (s. 1). "Laajennus koskee objektiivisuuden ongelman suhteuttamista informatiivisuuden ongelmaan"; rajaus puolestaan "tutkimuksen objektialuetta, joka on koko joukkotiedotuksen sijasta supistettu journalismiksi" (s. 1). Käytännössä objektialue supistuu tätäkin suppeammaksi, nimittäin uutisjournalismiksi (ks. s. 89-90).

Todettakoon vielä, että esim. suhteessa edelliseen samaa tematiikkaa koskettelleeseen työhönsä - osuuteensa kirjassa *Objektiivinen joukkotiedotus* (Hemánus & Tervonen 1980) - nyt käsillä oleva työ sisältää tekijän ilmoittaman rajauksen ohella sitä huomattavasti tärkeämmän rajauksen: nyt käsillä olevassa tutkielmassa ei objektiivisuuden ja informatiivisuuden ongelmaa tarkastella lainkaan yhteiskuntateoreettisesta aspektista kuten vielä objektiivisuutta *Objektiivisessä joukkotiedotuksessa*.

Käsitteistä journalismiin

Tervonen asettaa tutkimuksessaan itse asiassa kaksi eri tutkimusongelmaa tai -tehtävää.

Ensimmäinen kuuluu seuraavasti: "Yleisellä tasolla tämän tutkimuksen tutkimusongelmaksi voidaan kiteyttää kysymys, miten objektiivisuuden ja informatiivisuuden käsitteet ovat sovellettavissa journalismin analysoimiseen"